

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ РИНКИ

УДК 368.914:005.941 (477)

С.А. Ачкасова

к.е.н., викладач кафедри управління фінансовими послугами,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті узагальнено іноземний досвід нормативно-правового забезпечення системи соціального страхування. Обґрунтовано напрями для реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування для здійснення фінансової діяльності.

Ключові слова: загальнообов'язкове державне соціальне страхування, фінансова діяльність, фінансові інструменти.

НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНОГО ГОСУДАРСТ- ВЕННОГО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВА- НИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. В статье обобщен зарубежный опыт нормативно-правового обеспечения системы социального страхования. Обоснованы направления для реформирования общеобязательного государственного социального страхования для осуществления финансовой деятельности.

Ключевые слова: государственное социальное страхование, финансовая деятельность, финансовые инструменты.

DIRECTIONS OF REFORMING THE MANDATORY STATE SOCIAL INSURANCE IN UKRAINE

Abstract. The international experience of regulatory support in social insurance system is summarized in the article. The mandatory state social insurance reforming directions are justified.

Key words: mandatory state social insurance, financial activities, financial instruments.

Вступ. Особливої актуальності набуває процес пошуку досвіду ефективного функціонування фондів соціального страхування інших країн для визначення міжнародної практики діяльності цільових фондів соціального страхування.

Перші кроки вже зроблені, адже 14 вересня 2006 року Україна ратифікувала Європейську соціальну хартію, яка набрала чинності 1 лютого 2007 року.

Підписання цього документу поставило завдання не лише щодо адаптації національного законодавства до норм Європейської соціальної хартії, але й практичного впровадження соціальних стандартів у сферах праці, зайнятості, страхування, медичної та соціальної допомоги [1]. Саме тому, питання подальшого реформування системи соціального страхування потребують дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування напрямів реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.

Результати. Іноземний досвід нормативно-правового забезпечення системи соціального страхування свідчить про актуалізацію питань подальшого реформування системи, зокрема досвід Республіки Казахстан свідчить про можливість здійснення фінансової діяльності та ведення форм фінансової звітності фонду державного страхування.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування — це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі –роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [2].

Досвід Республіки Казахстан свідчить про актуальність саме організації системи соціального страхування. За даними Державного фонду соціального страхування [1] характерним є збільшення розмірів соціальних виплат у динаміці.

Поряд з іншими країнами, зокрема Республікою Казахстан і Російською Федерацією, формування дієвого механізму системи соціального страхування є одним з головних цілей державного регулювання.

Про це свідчить розробка дієвого механізму підвищення та забезпечення соціальних виплат. Характеристику організації соціального страхування цих країн представлено в табл. 1.

Таблиця 1

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ КРАЇН

Критерій	Республіка Казахстан	Україна	Російська Федерація
1	2	3	4
Основи соціального страхування	Закон «Про обов'язкове соціальне страхування «від 25.04.2003 р. № 405-II [3]	Закон «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» 08.07.2010 р. № 2464-VI [4]	Федеральний закон «Про основи обов'язкового соціального страхування» від 16.07.1999 р. 165-ФЗ [5]
Статус фонду	Акціонерне товариство зі 100-відсотковою участю держави «Державний фонд соціального страхування «	Позабюджетний фонд	Приймається Федеральний Закон «Про бюджет фонду соціального страхування на рік і планові періоди
Особливості	Соціальне страхування підрозділяється на наступні види: на випадок втрати працездатності; на випадок втрати годувальника; на випадок втрати роботи; на випадок втрати доходу у зв'язку з вагітністю і пологами; на випадок втрати доходу у зв'язку з усиновленням (удочерінням) новонародженої дитини (дітей); на випадок втрати доходу у зв'язку з доглядом за дитиною після досягнення ним віку одного року	Об'єднує фонди загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (до солідарної системи), страхування на випадок безробіття, страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.	З 01.01.2010 р. вже не діє єдиний соціальний податок (внесок), зархований до Фонду соціального страхування Російської Федерації
Здійснення фондом соціального страхування фінансової діяльності	Здійснює фінансову діяльність та веде форми фінансової звітності	Не здійснює фінансову діяльність	Не здійснює фінансову діяльність

Як видно з табл. 1, існують особливості здійснення соціального страхування в інших країнах, зокрема в Російській Федерації вже не діє єдиний соціальний податок (внесок), який почав діяти в Україні з 01.01.2011 року.

Відмінною особливістю здійснення соціального страхування в Республіці Казахстан є створення фонду соціального страхування у формі акціонерного товариства зі 100 % участю держави та здійснення останнім фінансової діяльності та веденням форм фінансової звітності.

Довірче управління — діяльність довірчого керівника по управлінню від свого імені переданими в його володіння, користування і розпорядження активами Фонду і придбаними за рахунок їх фінансовими інструментами на користь Фонду (далі — довірче управління грошима і цінними паперами Фонду) [6].

Іноземний досвід нормативно-правового забезпечення системи соціального страхування свідчить про актуалізацію питань її подальшого реформування, зокрема досвід Республіки Казахстан підтверджує можливість здійснення фінансової діяльності та ведення форм фінансової звітності фонду державного страхування.

Досвід Республіки Казахстан свідчить про наявність закону «Про обов'язкове соціальне страхування» [3], Постанови Уряду «Про затвердження переліку фінансових інструментів для інвестування активів Державного фонду соціального страхування» [7], Постанова Уряду «Про затвердження Правил здійснення Державним фондом соціального страхування діяльності, пов'язаної з фінансовими інструментами» [6], Постанова Уряду «Про деякі питання

ведення моніторингу сум фактично внесених обов'язкових пенсійних внесків вкладників (одержувачів) з урахуванням рівня інфляції» [8].

Сценарії розвитку соціальної складової державної політики в Україні можливі з урахуванням досвіду Республіки Казахстан. Однак це спонукає до прийняття окремих законів, реалізація яких дасть змогу здійснювати фінансову діяльність. Наприклад, перелік фінансових інструментів для інвестування активів Державного фонду соціального страхування Республіки Казахстан, загальний перелік яких наведено в табл. 2 [7, 9, 10].

Таблиця 2

**ПЕРЕЛІК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ
ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ АКТИВІВ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН**

Довірче управління	Фінансові інструменти	Вимога, %
Довірчий керівник — Національний Банк Республіки Казахстан	Державні цінні папери Республіки Казахстан	≥ 50
	Агентські цінні папери	≤ 25
	Внески (депозити) в Національному Банку Республіки Казахстан	≤ 30
	Внески (депозити) в банках другого рівня, цінні папери яких на дату розміщення включені в офіційний список організаторів торгів по категорії «А» або в дочірньому банку-резиденті, батьківський банк-нерезидент якого має довгостроковий, короткостроковий і індивідуальний рейтинг не нижче за категорію «А» (по класифікації рейтингових агентств «Standard & Poor's» і «Fitch») або «А2» (за класифікацією рейтингового агентства «Moody's In vestors Service»)	≤ 10
	Операції зворотного РЕПО з державними цінними паперами	≤ 50
	Операції зворотного РЕПО з агентськими цінними паперами	≤ 25

Як видно з табл. 2, навіть якщо в Україні буде розглядатись можливість інвестування активів у окремі фінансові інструменти, то постає питання про можливий перелік цих інструментів.

Таким чином, можливість адаптації досвіду організації системи соціального страхування Республіки Казахстан, обумовлює необхідність розроблення проектів нормативних документів, спрямованих на покращення організаційної та фінансової структури суб'єктів соціального страхування, формування правового поля для їх взаємодії, з подальшим їх затвердженням і впровадженням.

Обґрунтовано підходи до розроблення проектів нормативних документів, спрямованих на покращення організаційної та фінансової структури фонду соціального страхування, для формування стабільного джерела соціальних виплат.

Розроблено пропозиції до використання напрямів інвестування коштів страхових резервів компаній зі страхування життя для здійснення фінансової діяльності фонду соціального страхування, оскільки в Україні відсутній перелік фінансових інструментів для інвестування активів фонду.

Список використаних джерел

1. Андрущак О. М. Стан нормативно-правового забезпечення загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Андрущак. — Режим доступу : <http://intkonf.org/andruschak-om-stan-normativno-pravovogo-zabezpechennya-zagalnoobovyazkovogo-derzhavnogo-sotsialnogo-strahuvannya-v-ukrayini>.

2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/-16/98-вр/print1330761589859429>.

3. Об обязательном социальном страховании : Закон Республики Казахстан от 25.04.2003 г. № 405-ІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.invalid.kz/modules/editor/editor/wysiwygpro/site_files/Zakon/akt/13.2.htm.

4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України 08.07.2010 р. № 2464-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/-show/2464-17>.

5. Фонд социального страхования Российской Федерации : Федеральный закон Российской Федерации от 16.07.1999 г 165-ФЗ [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.fss.ru/ru/fund/-information_system/index.shtml.

6. Об утверждении Правил осуществления Государственным фондом социального страхования деятельности, связанной с финансовыми инструментами : Постановление Правительства Республики Казахстан от 20 августа 2004 года № 878 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gfss.kz/ru/zakon/element.php?ELEMENT_ID=195.

7. Об определении перечня финансовых инструментов для инвестирования активов акционерного общества «Государственный фонд социального страхования» : Постановление Правительства Республики Казахстан от 13 ноября 2007 года № 1081 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gfss.kz/ru/zakon/element.php?ELEMENT_ID=190.

8. О некоторых вопросах ведения мониторинга сумм фактически внесенных обязательных пенсионных взносов вкладчиков (получателей) с учетом уровня инфляции : Постановление Правительства Республики Казахстан от 29 декабря 2007 года № 1351 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.enbek.gov.kz/system/files/%20некоторых%20вопросах%20ведения%20мониторинга%20сумм%20фактически%20внесенных%20обязательных%20пенсионных%20взносов%20вкладчиков_0.pdf.

9. Государственный фонд социального страхования Республики Казахстан [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.gfss.-kz/ru/index.php>.

10. Об установлении норм и лимитов, обеспечивающих финансовую устойчивость акционерного общества «Государственный фонд социального страхования» : Постановление Правительства Республики Казахстан от 11 июля 2006 года № 654 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.-gfss.kz/ru/zakon/element.php?ELEMENT_ID=15678.

06.06.2014 р.